

DR. ABONYI SÁNDOR

1880–1930

Bölcsészdoktor (1904), a M. kir. Állatorvosi Főiskola nyilvános rendkívüli tanára. Az állattan, majd a szövettan tantárgy oktatója 1911-től 1930-ig. Az egyik legalaposabb képzettségű, kiváló tehetségű magyar zoológus.

Abonyi Sándor Földeákon (Csanád vármegye) született 1880-ban. Atyja gazdatiszt és állatorvos volt. Középiskolai tanulmányai végeztével, 1899-ben a budapesti Tudományegyetem Bölcsészeti Karára iratkozott be. Mint természetrajz szakos tanárjelöltet 1901-ben, még hallgatókorában, megbízott tanársegédként alkalmazták az egyetemi állattani intézetben, ahol id. Entz Géza professzor mellett 1910-ig mint második tanársegéd, ezután pedig 1912-ig mint első tanársegéd nagy buzgalommal és lelkesen működött. A kiváló főnök irányítása mellett kitartó szorgalommal végzett munkája megértő méltánylásra talált. A Bölcsészeti Kar még 1901-ben megbízta a háziméh bélcsövének szövettani és élettani vizsgálatával; dolgozatát 1903-ban a Margó-díjjal tüntették ki, majd 1904-ben e dolgozat alapján bölcsészdoktorrá avatták. 1906-ban középiskolai tanári oklevelet nyert. 1908-ban a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter támogatásával a nápolyi zoológiai állomáson dolgozott négy hónapon át, ahol főleg a tengeri halak bélcsövének szövettanával foglalkozott.

1911-ben a M. kir. Állatorvosi Főiskola az általános állattan tárgyköréből magántanárrá habilitálta, és ettől kezdve mint megbízott előadó, 1924 után pedig mint címzetes nyilvános rendkívüli tanár hűségesen munkálkodott élete végéig. Büszkén vallotta, hogy a főiskola kötelékébe tartozik, akkor is, amikor más munkahelyen és beosztásban dolgozott. 1912-ben a budapesti Tudományegyetem állattani tanszékének adjunktusa lett Daday Jenő professzor mellett, aki szerette és becsülte szerény, jeles képzettségű munkatársát, és Abonyi Sándort is ragaszkodás és tisztelet fűzte főnökéhez.

1914 őszén hadba vonult, mint tartalékos honvéd hadnagy, a galíciai frontra. Még ebben az évben súlyos homloksebbel orosz fogságba esett. Nyizsnij-Novgorodba, majd Szibériába, a japán határra szállították, ahonnan – sok viszontagság után, öt év múlva – 1920-ban került haza.

A budapesti Tudományegyetem állattani intézetét, ahonnan a háború kitörésekor hadba vonult, igazgatója, Daday Jenő professzor halála után megszüntették. A hazatérő Abonyi Sándornak jutott feladatául az intézet felosztása. Mikor ezzel végzett, sokévi állami szolgálat ellenére állás nélkül maradt. Rövidesen azonban a pécsi Erzsébet Tudományegyetem, Pekár Mihály tanár közbenjárására, átmenetileg adjunktusként alkalmazta, és megbízta a szövettani gyakorlatok vezetésével. Ifj. Entz Géza doktor külföldre távozása után az Állami Polgári Iskolai Tanárnőképző Főiskola (Erzsébet Nőiskola) állattani tanszékére rendes tanárnak nevezték ki. Közben a M. kir. Állatorvosi Főiskolán 1911–1917 és 1920–1923 között az állattan, majd 1920-tól 1923-ig az élettan, 1922-től a szövettan megbízott előadója volt 1930-ig.

1924-ben nyilvános rendkívüli tanári címet kapott. 1921-ben a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán állatszövettanból magántanári képesítést nyert. Több éven át a budapesti székesfővárosi Pedagógiai Szemináriumban az állattan előadója volt, és e minőségben laboratóriumot és gyűjteményt rendezett be. Átmenetileg tanította a gazdasági állattant a Pázmány Péter Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karán is. Amikor azután a két budapesti Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolát egyesítették, és Szegedre helyezték át, rá hárult a költözködés, a berendezés és az újjászervezés feladata. Ennek ellenére az utolsó ideig nem akart, nem tudott megválni szívéhez nőtt régi munkakörétől, tisztségeitől, és így Budapesten és Szegeden több intézmény között osztotta meg idejét és munkaerejét. Mindamelllett tevékeny részt vett a kutatómunkában. Gyakran tartott előadást a Magyar Biológiai Társaság állattani szakosztálya ülésein is.

Az utazgatás terhes feladata és az áldozatot kívánó életmód miatt az amúgy is megviselt szervezete kimerült, és súlyos neuraszténia vett rajta erőt. A lemondás gondolata foglalkoztatta, a szegedi állásból nyugalomba akart vonulni;

független, nyugodt munkahelyre vágyott, amit az Állatorvosi Főiskola szövettani laboratóriumában talált meg. Tudományos munkássága – bár az alkalomszerűség befolyásolta – nem volt tervszerűtlen. Dolgozatai főleg az állattan (levéllábú rákok fejlődése, rendszertana), valamint az összehasonlító sejt-, szövet- és élettan köréből valók, de vannak szisztematikai, valamint egyéb tárgyú munkái is. Állandó jellegű munkahely hiányában nagyobb, egy irányba mutató programot nem valósíthatott meg. Tantárgyainak nagy változatossága ellenére valamennyi munkáját a szembetűnő egzaktság, az aprólékos, részletező elmélyedés és az oki összefüggés keresése jellemzi.

Számos szövettani munkája közül említésre méltó a pályadíjat is nyert doktori értekezése: *A háziméh (Apis mellifica L.) bélcsövének alak- és élettani leírása*, továbbá az *Adatok a tengeri csontos halak bélcsatornájának szövettanához*, *Az Amphibia-lárvák úszóvitorlájának kifejlődéséről*, *A sejt átörökítő alkotórészeiről*, *A csontszövet mechanomorphosisáról* című dolgozatai.

Alapos kísérleteket folytatott a selyemhernyó mesterséges táplálásával. Írt számos népszerű közleményt különféle folyóiratokba (az állatok biokémiai rokonságáról, a repülésről, a tengeri állatok ivadék gondozásáról, a mozgófényképes film sztereoszkópos vetítéséről stb.).

Szívvel-lélekkel pedagógus volt, az oktató-nevelő munkát tartotta a maga számára a legfontosabbnak. A tanárképzésben ért el szép eredményeket. Az ő irányításával több állatorvos-doktori értekezés készült.

Abonyi Sándor tudományos munkássága sokoldalú; egyike volt a legérdemesebb magyar zoológusoknak, akár alkotásait, akár környezetére való hatását tekintjük. Akaraterő, szorgalom, tehetség jellemezték rokonszenves egyéniségét. Önzetlensége és szerénysége sok barátot szerzett neki.

Egészségi állapota fokozatosan súlyosbodott, 1930. október 21-én, 50 éves korában fejezte be küzdelmes, tevékeny életét.

Irodalom

[Zimmermann Ágoston]: Dr. Abonyi Sándor † (1880–1930). *Állatorvosi Lapok*, 1930. 53. 21. 311–312.

Kotlán Sándor: *A magyar állatorvosképzés története 1787–1937. A M. kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Állatorvosi Osztálya alapításának 150-ik évfordulója alkalmából*. Pátria, Budapest, 1941. 210 p.